



De Oostrand van Flevoland: van bos naar natte natuur

— Martijn Wijma, provincie Flevoland

In Oostelijk Flevoland zijn sinds 2003 talloze beken en waterpartijen gecreëerd en enkele bestaande watergangen omgelegd. Dit in het kader van het project 'Waternetwerken in de Oostrand', initiatief van Flevoland, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Door de kwaliteit van het kwelwater en de ondergrond heeft de Oostrand een enorme potentie als internationaal belangrijk gebied voor laagveenachtige flora en fauna. Door de binnendijkse natuur verder te ontwikkelen ontstaat een leefgebied waarin plaats is voor een groot aantal watergebonden dier- en plantensoorten.

Staatsbosbeheer: poelen en slenken

Aanleiding voor het project was de wens om de Oostrand van Flevoland meer te betrekken bij de randmeren, en de streek aantrekkelijker te maken voor natuur en recreanten. Het project ontstond toen boswachter Egbert van Wijhe van Staatsbosbeheer en provinciaal beleidsmedewerker Edzard van de Water op een vrijdagmiddag een terreinbezoek brachten. Van Wijhe: "Op een gegeven moment zagen we in het

Roggebotzand dat een poel die recent gegraven was, een grote aantrekkingskracht uitoefent op libellen, maar ook op vlinders, amfibieën en vogels. We kwamen toen op het idee om meer van zulke grotere plassen in het gebied aan te leggen, juist op locaties waar kwelwater aan de oppervlakte komt."

Een van de eerste acties in het kader van het project was een onderzoek van de Vlinderstichting naar de potenties van het gebied voor libellen. Van de Water: "We hebben dat onderzoek gebruikt als onderbouwing voor de voorgenomen graafwerkzaamheden. Libellen hebben bijvoorbeeld stilstaand, schoon water nodig." Om aan zoveel mogelijk doelsoorten een plaats te bieden is bij het graven van de plassen gestreefd naar diversiteit in diepte, grootte en zandige of kleiige ondergrond van de plassen. Sommige plassen zijn voor recreanten goed toegankelijk, andere liggen verscholen in het bos zodat ze voor recreanten juist minder toegankelijk zijn.

In de fijnsparren in de Oostrand doet zich de ziekte wortelrot voor. Van Wijhe: "Die ziekte kwam ons goed uit. Ik wilde graag meer natuurontwikkeling tot stand brengen binnen de gebieden van Staatsbosbeheer. Doordat de fijnsparren door de wortelziekte dood gingen, ontstond in het bos de ruimte waar de plas-

sen aangelegd zouden kunnen worden. Vóór 2004 zouden op vrijvallende plaatsen in het bos direct weer nieuwe bomen aangeplant zijn. Nu was er een aanleiding om de open plaatsen te benutten voor natuurontwikkeling." Van de Water voegt toe: "Doordat we voor ons idee bij Staatsbosbeheer, de provincie en de Vlinderstichting de handen op elkaar kregen, hadden we een goed uitgangspunt om aan de provincie, het Ministerie van LNV en Vogelbescherming Nederland een financiële bijdrage voor het project te vragen." Toen die bijdrage er kwam en de benodigde vergunningen binnen waren, konden de graafmachines aan het werk.

Vergeten te schaffen

Doordat Staatsbosbeheer het grootste gedeelte van het zand kon verkopen, kwam er geld beschikbaar voor extra graafuren. Daarmee zijn afgelopen november 22 plassen gerealiseerd. Van Wijhe: "Een bestek heb je voor het graven van plassen voor de natuur niet nodig. Het is een kwestie van vertrouwen in de machinisten van de graafmachines." In het begin waren de machinisten vooral cultuurtechnisch bezig door alles mooi strak af te werken, maar al snel leerden ze te denken op een natuurtechnische wijze door te kijken naar wat voor de natuur noodzakelijk is. "Ze vonden het zo mooi wat ze aan het creëren waren, dat ze soms vergaten te schaffen." Afgegraven zand dat niet bruikbaar of verkoopbaar was, is verspreid in het bos. Hierdoor ontstonden er hogere, drogere plaatsen, ideale plaatsen voor dassenburchten, die inmiddels dan ook zijn waargenomen. Daarnaast hebben de machinisten wanden voor oeverzwaluwen en ijsvogels gemaakt door wortelkuiten op elkaar te stapelen.

De meest spectaculaire waterplassen zijn de slenk in het Horsterwold bij Zeewolde en Robert's Water tegenover Walibi World. De machinisten kregen de vrijheid om op die plaatsen een aantal robuuste plassen te graven met diverse diepere en ondiepere zijtakken. Het water krijgt er letterlijk de ruimte. In de boswachterij Spijk-Bremerberg gaan in 2007 de schoppen de grond in voor de aanleg van de Strandgaperbeek die een belangrijke aanvulling zal zijn op het project.

Een groot aantal van de plassen is interessant voor recreatie. Verder is zand gebruikt voor het opknappen van een enorm aantal wandelpaden



Een waterplas in het Roggebotzand



Robert's Water

Boonstra, beheerder van beheereenheid Harderhoek: "Varen op de Hoge Dwarsvaart is nu avontuurlijker en het uitzicht is interessanter geworden." Doordat ook hier het afgegraven zand geld oplevert, blijven de kosten beperkt.

Sinds de aanleg van de sluis in de vaart in 1999 misten veel watervogels de rietpollen waarop zij voorheen broedden. Door het weggraven van het zand en het terugplaatsen van de aanwezige klei, is aan de randen van de Hoge Dwarsvaart een habitat gecreëerd met ondiepe poelen, riet en schoon en visrijk water. Het feit dat de roerdomp een half jaar na de ingrepen is teruggekeerd en dat de bever het gebied inmiddels heeft ontdekt, zegt genoeg.

Snorren en baardmannen

In het vogelrijke Broekbos, onderdeel van Harderhoek, hebben beheersmaatregelen en zichtbaar positieve uitwerking op de vogelstand. In 2006 zijn er in het Broekbos 61 soorten broedvogels waargenomen waarvan er 12 op de Rode Lijst staan. In 2003 zijn in een verdroogd gedeelte van het terrein als een soort petgaten een aantal lange stroken grond uitgegraven. Moerasvogels als baardman en snor zijn blij met het overjarige riet dat is blijven staan. Het aantal broedende baardmannen is in een jaar tijd gestegen van één naar vijf paar. Van de snor, die in 2004 nog niet in het Broekbos broedde, zijn in 2006 twee broedparen geteld.

Verder wordt er in Harderhoek een 'lint' van plassen aangelegd, met om de 200 meter een plas, aantrekkelijk voor libellen, amfibieën en planten. In samenwerking met de eigenaar van het golfterrein, dat door de beheereenheid Harderhoek omsloten wordt, is een beek aangelegd met vistrappen. Doordat er geen hekwerk rond het golfterrein is opgetrokken, is er geen ruimtelijke en visuele barrière tussen de golfbaan en het natuurgebied. Hierdoor zijn er aan de rand van het golfterrein vluchtplekken voor dieren ontstaan en voelt het voor golfers alsof zij midden in de natuur golfen. De verbinding met het aangrenzende natuurgebied Harderbroek is gecreëerd via een faunapassage onder de Ganzenweg, inmiddels in gebruik bij reeën.

Succesverhaal

De provincie vervult bij de ontwikkeling van natte natuur een belangrijke rol als initiatiefnemer, aanjager en regisseur van projecten. De ontwikkeling van de waternetwerken in de Oostrand van Oostelijk Flevoland is een succesvol voorbeeld van gebiedsgerichte ontwikkeling. Het project heeft als 'spin-off' dat het betrokken grondverzetbedrijf Van Werven BV zich wil ontwikkelen als ondernemer op het terrein van natuurtechnische werkzaamheden. Het graven van een paar 'simpele' plassen heeft zodoende een 'wereld aan activiteiten' te weeg gebracht.



en de aanleg van mountainbikeparkoersen. In de slenk in het Horsterwold is een doorwaadbare plaats voor ruiters aangelegd. Van Wijhe: "We krijgen van recreanten alleen maar positieve reacties."

Natuurmonumenten: natuurlijke waterweg

Ook in de natuurgebieden van Natuurmonumenten is hard gewerkt. In de beheereenheid Harderhoek is een groot deel van de Hoge Dwarsvaart voorzien van natuurvriendelijke oevers. De kaarsrechte vaart is zo getransformeerd tot een brede waterweg waar ruimte is voor scheepvaart, natuur en recreatie. Age

ADVERTENTIE

Silve Bureau voor Onderzoek
Advies en Informatievoorziening in
Bosbouw en Natuurbeheer

Deskundig Meedenkend
Inhoudelijk Betrokken Innovatief

Generaal Foulkesweg 30 • 6703 BL Wageningen • T: 0317 418662 • E: post@silve.nl • Website: www.silve.nl